

493

Բոլոր երկիրներու գործաւորներ՝ միացէ՛ք .

Preamble of Armenian Socialist Organization of America.

A
5-7-15

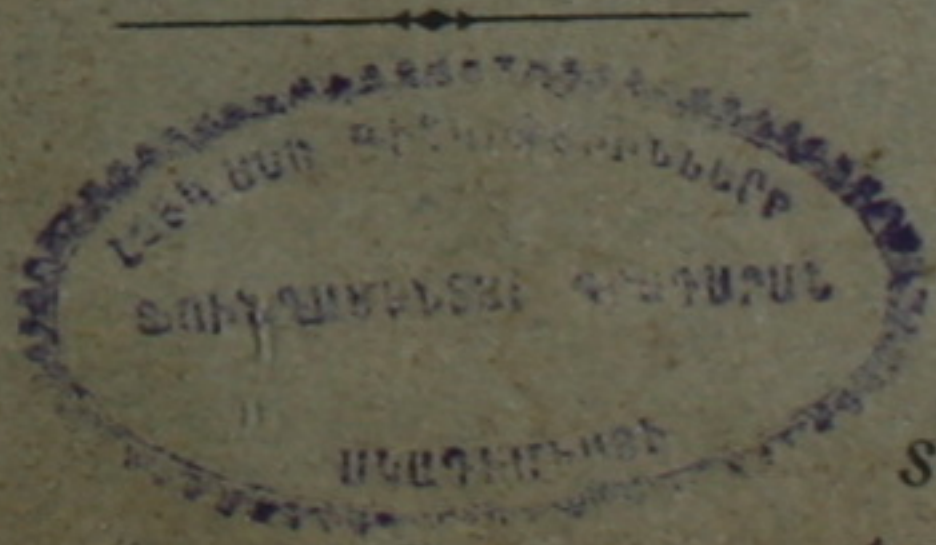
Ծ Ր Ե Փ Ի Ր

ԼՄՆՐԻԿԵՅԻ ՍՕՑԻԱԼԻՍՏ ԷՆՅ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ

BM

(Ս . Ռ . ա ջ ի ն Տ ա յ ա գ Ր ու թ ի շ ն)

1907

Պ Օ Ս Թ Ը Ն

Տ Պ Ա Ր Ա Ն

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ

29.14(47.925)

8-89

Ծ Ր Ա Պ Ի Ր *)

Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ա Յ Ի Ս Օ Ց Ի Ա Լ Ի Ս Տ Հ Ա Յ

Կ Ա Ջ Մ Ա Կ Ե Ր Պ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Handwritten signature and date: 5-7/59

Ա.

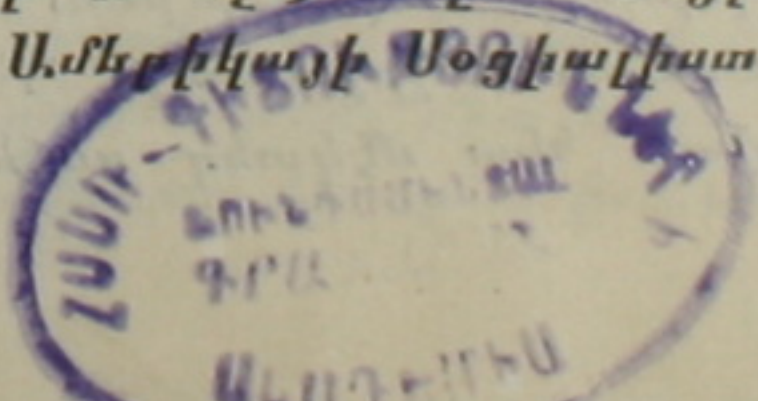
Մարդկային պատմութիւնը, բացի նախնական հասարակութեան պատմութիւնը, դասակարգային կուլի պատմութիւնն է, եւ դասակարգերն ու իրենց կռիւներն արդիւնք են իրենց ժամանակին տիրող տնտեսական ձեւերուն, այսինքն արդիւնարեւրութեան եւ բաշխման ձեւերուն:

Այդ տնտեսական տիրող ձեւերը կը սահմանեն մարդկային ընկերական եւ քաղաքական կազմերը:

Ինչպէս որ աշխարհիս մէջ չկայ բան մը որ անփոփոխ ու կայուն մնայ, այլ ամեն ինչ փոփոխական է, այսպէս ալ կը փոխուի տնտեսական դրութիւնը եւ անոր հետ մէկտեղ մարդկային ընկերական եւ քաղաքական կազմերը, ու մտաւոր եւ բարոյական սկզբունքները: Թէեւ տիրող դասակարգը իր գոյութիւնը յաւիտենական ընելու եւ իր շահերը պաշտպանելու համար, իր թուլթակն եղող մտաւորականներու բերնով պատգամ կը կարդայ, թէ ներկայ դրութիւնը կար սկիզբէն, կայ ու յաւիտենական է, բայց պատմութիւնը եւ ընկերաբանութիւնը հակառակը կ'ապացուցանեն: Օրինակ, սեփականութիւնը, որ իր սկզբի համայնական ձեւէն անցնելով եւ բազմաթիւ փոփոխութիւններու ենթարկուելով, դարձած է անհատական:

Հասարակական այդ երեւոյթները, պատմական այդ շարժ-

*) Սոյն ծրագիրը կազմած ատեննիս, օգտւած ենք ժընեւ հրատարակւած «Ծրագիրը Հայ Սօցիալ—Դէմօկրատ Կուսակցութեան», Պօլ' Լաֆարգի «Ի՞նչ է Ուղում Սօցիալ—Դէմօկրատիան» գրքոյկներէն եւ Ամերիկայի Սօցիալիստ Կուսակցութեան Յայտագրէն:

ման մէջ, հիմք ունին տնտեսական պայմաններ, այսինքն արդիւնաբերութեան եղանակն ու միջոցները Սկիզբէն մարդոց ապրելու եղանակն էր բնութեան պատրաստ պտուղները վայելել, ինչպէս նաեւ մարդակերութիւնը, որու հետ մէկտեղ ծնած էր բարոյական այն բնագիւղը, որ օրինական կը համարէր մարդակերութիւնը Ամենապարզ գործիքներու երեւան գալովը ու երկիրը վարելու աշխատանքին հետ, նոր սխիւթէմ առաջ եկաւ — գերութիւնը: Երկրագործական գործիքներու զարգացումով առաջ եկաւ ճորտութիւնը, որմէ առաջ եկաւ էսն աֆական ձեւի տակ՝ մանր արդիւնաբերութիւնը: Սակայն միջին դարու մէջ Ամերիկայի գիւտը եւ գաղթականութիւնները զարկ տուին արդիւնաբերութեան, մանր արհեստաւորութիւնը չքացաւ, իրեն հետ տանելով նաեւ էսնաֆութիւնը, ատոր տեղ տիրեց խոշոր արդիւնաբերութիւն, որ շոգեշարժ, ելեքտրաշարժ եւ ուրիշ մեքենաներու գիւտով յեղաշրջեցաւ եւ վերածւեցաւ ներկայ հսկայ արդիւնաբերութեան, որ կը պահանջէ ընկերական կամ հասարակական աշխատանք: Մէկ խօսքով, երբ նախնական գործիքները երեւան եկան, համայնական սեփականութեան տեղ տիրեց մանր սեփականատիրութիւնը, իսկ երբ արտադրութեան գործիքները զարգացան ու աշխատութիւնն ընկերական դարձաւ համայնական սեփականատիրութիւնը կարելի գարձուց այս անգամ աւելի բարձր մակարդակի վրայ:

Բ.

Ամեն մի հասարակական երեւոյթ իր մէջ կը ծնի իրեն հակառակ ոյժեր, որոնք աճելով եւ հասնելով որոշ քանակի, կը դառնան որակ եւ կը քայքայեն տիրող դրութիւնը, կազմելով նոր տիրող դրութիւն: Ամեն մի դրութիւն ունի իր էացման ու չքացման պայմաններն ու պատճառները, որոնք բանական կ'ընեն անոր գոյութիւնը. բանական էին իրենց կարգին մարդակերութիւնը, ստրկութիւն, ճորտութիւնը իբրեւ հասարակական պատմական շրջաններ: Բանական է այսօր քափիթալիզմը եւ անոր հետ մէկտեղ բանւոր դասակարգը, որը

հակասութիւնը լինելով զինքը ծնող քափիթալիզմին, պիտի ջնջէ զայն մի օր եւ գառնայ տիրող դրութիւնս

Հին դարերու մէջ ամեն տեղ կը տեսնենք մարդկային ընկերութեան բաղադրեալ կարգաւորութիւն մը զանազան կարգերու, դասաւորութիւններու եւ աստիճաններու: Հին Հռոմի մէջ կը տեսնենք փաթրիքներ, ասպէտներ, փլէպէներ, գերիներ: Միջին դարու մէջ կը տեսնենք աւատական լօրտեր, վասալներ, էսնաֆներ, աշակերտներ եւ ճորտեր եւ այս ամեն կարգերու մէջ ենթա—աստիճաններ:

Ներկայ քափիթալիստական ընկերութիւնը, որ ծագում առաւ աւատական կարգերու աւերակներու մէջէն՝ վերջ հղրաւ դասակարգային հակառակութիւններուն: Նա նոր տեսակ կարգեր հաստատեց հիներու տեղ, նոր ճնշումներու պայմաններ եւ նորաձեւ կռիւ հրատարակեց: Բայց նշանաւոր մի բան ըրաւ՝ այն է — մարդկային ընկերութիւնը երկու գլխաւոր դասակարգերու վերածելով՝ դէմ առ դէմ դրաւ երկու թշնամի մեծ բանակներ — պուրժուական եւ փրօլեթարական բանակները:

Պուրժուազիան իր տիրապետութեամբ նախկին բիրտ ոյժը փոխարինեց դրամական ոյժի, ոչնչացուց բոլոր հասարակական եւ բարոյական նախապաշարումները, կրօնական եւ քաղաքական պատրանքներու տակ քողարկեած շահագործութեան տեղ հաստատեց բացարձակ եւ ուղղակի շահագործումը՝ շահագործութեան նոր նոր ճիւղեր բանալով, կեղրոնացուց արդիւնաբերութեան միջոցները եւ երկրի հարստութիւնը, հիմնեց քաղաքական բարլամենթական բէժիմը, քարոզեց ազատ մրցման եւ անհատական ազատութեան սկզբունքները, որոնք ուրիշ բան չէին, եթէ ոչ ազաա ծախելու եւ շահագործելու սկզբունքները, եւ ի ցաւ յետադիմականներուն, քանզեց նախկին ազգայնական պատնէշները ու հանդիսացաւ իբրեւ աշխարհաքաղաքացի մի տարր, որ գոյութեան այլ հիմք ու նպատակ չունի, բայց եթէ խոշոր ապրանքային արդիւնաբերութիւն եւ խոշոր անհատական սեփականութիւն:

Սակայն պուրժուա դասակարգն իբրեւ սեփականատէր եւ շահագործող, չէր կարող բան մ'ընել միայնակ: Իրեն հարկաւոր էր շահագործող դասակարգ մը, որ սեփականագուրկ ըլլա-

լով, իր աշխատանքը ծախելէ զատ, ուրիշ միջոց հունենար
 ապրելու: Արդէն միջին դարերէն սկսեալ տիրող տարրերէն,
 այսինքն տէրերէն եւ բնակչութեան ունեւոր մասէն աստիճա-
 նաբար յառաջ եկան մանր արդիւնաբերողներ, վաճառականներ
 վաշխառուներ եւ ներկայ քափիթալիստները, ատոր հակառակ
 հպատակ եւ աղքատ տարրերէն կազմեցաւ աշխատաւոր բա-
 նակը, որ հետզհետէ սուարացաւ եւ կը սուարանայ մանր
 արդիւնաբերողներու եւ կործանարար մրցման միջոցաւ սեփա-
 կանազրկւող ունեւոր տարրերէն: Արդիւնաբերութեան զար-
 գացումն անդրադարձաւ նաեւ գիւղերու վրայ, որտեղէն սկսան
 մատակարարելի անհրաժեշտ հում ապրանքները: Գիւղերու
 մէջ աւելի հարուստ կալւածատէրերը սկսեցին իրենց հողերը
 մեծցնել եւ կեդրոնացնել ոչ թէ միայն տեւողական շահագոր-
 ծութեամբ, այլ եւ բռնի՝ հրով եւ սրով զրկելով գիւղացիներն
 իրենց հողերէն: Այդ զրկեալ գիւղացիներու մեծ մասը դիմեց
 արդիւնաբերութեան կեդրոնները, մեծցնելու սեփականազուրկ-
 ներու բանակը:

Գ.

Քափիթալիստ դասակարգն իր ձեռքն ունի հարստութիւ-
 նը, որու տարրական ձեւն է ապրանքը, տրդիւնաբերւած ոչ
 անմիջական գործածութեան, այլ փոխանակութեան համար:
 Ապրանքն իբրեւ արժէք, որը կը վերածւի դրամի, ոչ այլ ինչ
 է եթէ ոչ բանւորական աշխատանքի կուտակումը: Արժէքի
 քանակութիւնն որոշողը այն հասարակականօրէն անհրաժեշտ
 ժամանակն է, որ կը գործադրւի ապրանքի արդիւնաբերութեան
 համար: Այդ ժամանակը կը փոխւի արդիւնաբերութեան մի-
 ջոցներու եւ մեքենաներու զարգացման հետ եւ այն ինչ որ
 կ'արտադարւէր մանր արդիւնաբերութեան տակ մէկ օրւան
 մէջ, այժմ մեքենաներու կատարելագործման որոշ աստիճանով
 կ'արդիւնաբերւի, ըսենք, մէկ ժամւան մէջ, այնպէս որ այդ
 մէկ ժամն է հասարականօրէն պէտք եղած ժամանակը եւ ոչ
 այն մէկ օրը որ ներկային անպէտք է:

Մանր արդիւնաբերութեան մէջ ապրանքը կը փոխադրւի

դրամի, որ դարձեալ կը դառնայ ապրանք՝ անմիջական գործածութեան համար, օրինակ կօշկակարը կօշիկ կը շինէ եւ անոր ընրած դրամով կը գնէ ցորեն եւ ուրիշ ապրուստի պիտոյքներ, մինչդեռ ներկայ արդիւնաբերութեան մէջ դրամը կը փոխադրուի ապրանքի, որպէսզի դարձեալ դրամ դառնայ՝ հարստութիւն կուտակելու նպատակով: Դրամն իր այս շրջանառութիւնով քափիթալ (դրամագլուխ) կը դառնայ եւ դրամատէրը քափիթալիստ Բափիթալը կը կազմուի բանւորի չվճարած աշխատանքէն, որ կը կոչուի յաւելեալ արժէք — քափիթալիստական առումով հասոյթ, տոկոս եւ շահ:

Այս յաւելեալ արժէքի ապահովութեան երկու բան կը սպառնան, — մին՝ քափիթալիստներու միջեւ եղած մրցումը եւ միւսը՝ բանւորներու հետզհետէ աւելի օրավարձ պահանջելը: Որպէսզի իր մրցակից քափիթալիստէն չվնասուի եւ շահի շուկան իրեն պահէ, պէտք է որ քափիթալիստը իր արտադրած ապրանքը աժան ծախէ եւ այս ընելու համար կը յաջողի այն չափով, որչափով որ կրնայ չվարձատրւած աշխատանք հանել բանւորներէն, ուստի ամենաանգութ քափիթալիստէն մինչեւ «ամենարարի» քափիթալիստը կը կրճատէ աշխատանքի վարձքը: Այս բանին կ'օգնէ մասնաւորապէս մեքենայի զարգացումը: Դարձնելով աշխատանքը աւելի պարզ եւ նոյն ատեն աւելցնելով արդիւնաբերութիւնը, այդ կատարելագործումը գործատէրին միջոց կուտայ դուրս ձգել գործաւորներու մի մասը եւ բարձր վարձք պահանջող արհեստաւորներու տեղ դնել պարզ մշակներ, եւ էրիկմարդոց տեղ դնել կիներ եւ մանուկներ: Ասոր հետեւանքը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ անգործներու բանակ մը, որու օգնութեամբ կարելի է աշխատանքի վարձքերը նւազեցնել: Իսկ եթէ այն անգործներու պահեստի բանակը բաւական չէ գործատէրին, — որուն համար աշխարհաքաղաքացիութիւնը յանցանք չէ, կը մնայ միշտ աղբիւր մը, այն է՝ դիմել օտար երկիրներու գործաւորներուն, եւ այսպիսով ուրիշ երկրի սովալլուկները գործածել իր երկրի գործաւորները սովալլուկ ընելու համար:

Քափիթալիստ դասակարգն իր դրամը շրջանառութեան մէջ կը դնէ՝ արտադրութեան նոր ձիւղեր բանալով եւ անդադար քայքայելով դեռ կանգուն մնացած մանր արդիւնաբերութեան բեկորները։ շարունակ միջին սեփականատէր խաւերը սեփականազրկւելով, կ'իյնան բանւոր դասակարգերու շարքերուն մէջ։ Անհաշիւ ազատ մրցումը եւ քափիթալիստական խոշոր արդիւնաբերութիւնը, արդէն լեցւած շուկաներն ապրանքներով կը լեցնեն։ Հրապարակ կուգան նոր արդիւնաբերող երկիրներ, ինչպէս Հնդկաստան, Ճափոն, Չինաստան եւ այլն։ համաշխարհային շուկան կը խեղդւի բազմաթիւ հակառակորդներու ապրանքներով, հետեւանքը ապրանքներու գներու անկումը եւ խորին ու պարբերական տնտեսական տագնապներ (panics)։ Այս կը կոչուի չափազանց արդիւնաբերութիւն՝ հետեւանք անձրագիր արդիւնաբերութեան, մինչ մէկ կողմէն բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը զրկուի այդ առատութեան մէջ, եւ քափիթալիզմն իր գերեզմանը կը փորէ իր ձեռքով։ Անօգուտ կը կորսուի ահագին հարստութիւն, բանւորներու սուար մեծամասնութիւնն անգործ կը մնայ քափիթալիզմն անգոր է այլեւս կանոնաւորապէս գործածել իր ստեղծած արդիւնաբերական ոյժը։

Մինչդեռ մէկ կողմէն աշխատանքը գործարաններու մէջ հաւաքական (collective) կը դառնայ, ենթարկւելով խիստ կանոններու եւ ամենամեծ կարգապահութեան, միւս կողմէն արդիւնաբերութիւնը եւ փոխանակութիւնը անհաշիւ կը կատարւին աւելի ու աւելի մեծ անհատական հարստութիւն ձեռք բերելու մրցումով։ Քափիթալիզմի այս խորին հակասութեան վերջ կը դրուի այն ժամանակ, երբ աշխատանքի, այսինքն արդիւնաբերութեան հաւաքական ձեւին կը միանայ սեփականութեան հաւաքական ձեւը, որով երկրի տնտեսական ոյժերը եւ արդիւնաբերական պահանջը միմեանց բաւարարութիւն տալով, կ'ենթարկուին հասարակական օրէնքներու։

Այդ նոր ձեւն իրականացնողը կը հանդիսանայ փրօլեթատ դասակարգը, որ յառաջ եկաւ խոշոր մեքենայական եւ քափիթ-

Թաշխատական արդիւնաբերութեան զարգացման հետ, Փրօլե-
 Թարիատն այսօր իր ձեռքն ունի հաւաքական աշխատանքն
 ու արդիւնաբերութիւնը, որոնք անհրաժեշտ են խոշոր մեքե-
 նայական արդիւնաբերութեան Ապրանքի մը արտադրութեան
 մէջ հարիւրաւորներ, հազարաւորներ աշխատութիւն կը դնեն,
 գրեթէ ամեն ինչ կ'արտադրուի շատ մարդոց ձեռքով, որոնք
 շատ անգամ ցամաքներով եւ ուկեաններով բաժնւած են Բայց
 արդիւնաբերութեան մէջ այս գործակցութիւնը (cooperative)
 արտադրողներու ուղղակի գործածութեան համար չէ, ինչպէս
 մանր արդիւնաբերութեան մէջ կ'ըլլար, այլ արտադրութեան
 միջոցներու տէրերուն շահին համար: Երտադրութեան եւ
 բաշխման կամ փոխանակութեան ձեւերու այս հակասութեան
 հետեւանքը, տնտեսական սիսթէմը տագնապի կ'ենթարկէ, որ
 կ'անդրադառնայ հասարակութեան ամբողջ կեանքին եւ դասա-
 կարգերու գոյութեան ու կռիւին վրայ: Մէկ կողմէն դրամա-
 գլուխի կեդրոնացումով եւ սնանկութիւնով փրօլեթարացած
 պուրժուաները եւ միւս կողմէն մաթեմատիքական ճշգրտութեամբ
 կրկնուող առեւտրական տագնապները կ'արագացնեն դասակար-
 գային կռիւի գործնէութիւնը եւ արդիւնաբերութեան կանո-
 նաւորման պահանջը, որոնք կը մղեն բանւոր դասակարգը դէ-
 պի քաղաքական եւ տնտեսական տիրապետութեան:

Հասարակական կեանքի այս խորին հակասութիւնը, որ
 յառաջ կը բերէ հասարակական տագնապները եւ դասակարգա-
 յին անհաշտ կատաղի կռիւը, չէ կարելի բուժել այն ձգտում-
 ներով, որ կ'ուզեն վերականգնել մանր արդիւնաբերութեան
 ձեւերը եւ կամ այն շարք մը բարենորոգումներով, որոնցմով
 կ'ուզեն կարկտել ներկայ գրութիւնը: Մեքենականութեան
 հետ ծնւած հասարակական հսկայ ոյժերը կը պահանջեն նաեւ
 հասարակական փոխանակութիւն եւ մասնաւոր հարստութիւն
 դիզելու նպատակով կատարուած ապրանքային արդիւնաբերու-
 Թիւնն անխուսափելիօրէն պէտք կը զգայ գործածութեան հա-
 մար կատարուող արդիւնաբերութեան:

Նորագոյն արտադրութեան ամենէն բնորոշ երեւոյթներէն
 մին է արտադրող ուժերու ղեկավարութիւնը, որ անցեր է

ոչ-սեփականատէրերու — փրօլեթարներու ձեռքը Արդիւնա-
գործութեան ամենահարկաւոր վարչութիւնը վարձկաններէ կը
կազմուի, նման հասարակ բանւորներու, որոնց իրենք հրաման-
ներ կուտան եւ սրտնցմէ կը տարբերուին միայն վարձի քանա-
կով: Շնորհիւ ճիշդ այս ուղղութեան, որ սեփականազուրկ
դատակարգն է մատակարարող արտադրութեան մտաւորական
տարրերը՝ սեփականատէրերու ամբողջ դասակարգը կրնայ ան-
հետանալ կամ լաւ եւս է ըսել՝ սեփականազրկուիլ եւ ատու
արտադրութիւնը կամ փոխանակութիւնն ամենաչնչին վնասն
անգամ չի կրէր:

Անոնք որ կը խրտչին սեփականազրկում բռնէն, իբրեւ
մի անարդար գործ, չեն նկատի առներ, թէ քափիթալիզմի
ամենաէական օրէնքներէն եւ գործնէութիւններէն մին է սե-
փականազրկումը: Պուրժուազիան իր ծնունդէն ի վեր այլ
իրաւունք չէ ճանչցած, բացի շահագործւած աշխատանքի իրա-
ւունքի յափշտակութիւնը. նա քանտեր է հայրենի տան օճա-
խը, բաժներ է կինը էրիկէն, զաւակը ծնողքէն: Անոր արդիւ-
նագործութեան ընթացքը ուրիշ բան չէ եղած եթէ ոչ մանր
արդիւնաբերութեան աւերակներու վրայ կանգնել խոշոր ար-
դիւնաբերութիւն:

Ընդհակառակն, այն սեփականազրկումը, որուն հետամուտ
է փրօլեթարիտը, սեփականազրկումն է թալանող փոքրամաս-
նութեան, յօգուտ թալանւած մեծամասնութեան, մէկ խօսքով
— սեփականազրկումն է սեփակազրկողներու:

Փրօլեթարիատն այս ընկելով, պիտի ջնջէ ապրանքային
արդիւնաբերութիւնը եւ նախագծւած ծրագրով հասարակական
օրէնքներու եւ պահանջներու համաձայն պիտի արտադրէ
անմիջական գործածութեան համար, ամենամեծ կանոնաւորու-
թեամբ եւ օգտակարութեամբ պիտի գործածէ արդիւնաբերու-
թեան բոլոր ոյժերն ընդհանրութեան հաւասար բարեկեցու-
թեան սխիթմով: Ջնջելով մասնաւոր սեփականութիւնը
ուրեմն եւ շահագործութիւնը, նա պիտի ջնջէ դասակարգերը
Դասակարգերու վերնալով, պիտի վերնայ նաեւ ներկայ պե-

տուժիւնն իբրեւ շահագործութեան ներկայացուցիչ եւ պաշտպան, եւ մարդոց կառավարութեան տեղ պիտի փոխարինէ իրերու կառավարութիւնը, հիմնուած հասարակական հաւասար կարիքներու եւ աշխատութեան բաժանման սխիշմի վրայ:

Սա է սօցիալիզմի իրականացումն աշխարհի վրայ:

Այս նպատակին կը հասնի գործաւոր դասակարգը, երբ կազմակերպւած իբրեւ քաղաքական դասակարգային կուի կուսակցութիւն, կը հասնի իր քաղաքական, տնտեսական, բարոյական եւ մտաւոր բարձրութեան, մուտք գտնելով բարլամէնթիւները՝ վերջին մի հարւածով ձեռք կը ձգէ քաղաքական իշխանութիւնը եւ կը յեղափոխէ արդիւնաբերութեան ամբողջ եղանակը:

Բանւոր դասակարգն իբրեւ քաղաքական կուսակցութիւն կազմակերպելու դերին կոչւած է Միջազգային Սօցիալ Տէմօքրատիան, որ իբրեւ ուսուցիչ կը դաստիարակէ զանոնք ամեն միջոցներով՝ բերանացի փրօփականտ — ժողովներ, ատենախօսութիւններ, գրաւոր փրօփականտ — գրքեր եւ պարբերականներ, զործի փրօփականտ՝ — գործադուլներ, ընտրական պայքար եւ բողոքներ եւ այլն:

Ե.

Պուրժուազիան ազգային պատնէշները քանդելով՝ ամբողջ երկրագունդն ենթարկեց քափիթալիզմի կամայականութեան: Ազգային սահմաններու եւ հայրենասիրութիւններու գլխաւոր նշանակութիւնն, զոր իւրաքանչիւր ազգի տիրող տարրը կ'ուզէ վառ պահել՝ այն զօրութիւնն է զոր այս բռները քափիթալիզմին կուտան՝ աշխարհի գործաւորներն անջատ պահելու եւ զանոնք իրարու դէմ հանելու, երբ մրցող քափիթալիստները կուի մէջ են աշխարհի դեռ ձեռք չձգւած շուկաները եւ կամ մնացած շահի աղբիւրները ձեռք ձգելու համար: Փրօլէթարիատ դասակարգը՝ ծնունդ քափիթալիզմի՝ նոյնպէս թեւակոխեց սահմանները եւ համերաշխութեան օղակներով կապ-

ւած՝ միջազգային շահագործութեան դէմ հանեց միջազգային փրօլէթարիատի կռիւը Պուրժուա դասակարգին հակառակ, նա իր տնտեսական — հասարակական դիրքէն մղւած, իր կռի գոյութեան եւ անընկճելի ծաւալման հիմերը դրաւ միջազգային դասակարգային գիտակից համերաշխութեան հողի վրայ թէպէտեւ այսօր բանւորական ոյժի առաջ, պառակտուն պուրժուազիայի զանազան խաւերը, իզուր իրենց ներքին մահացու կռիւը մոռնալ կը ճգնին, փրօլէթարիատի դէմ համախորմըւելու համար որոնելով իրենց ոյժը տգէտ զօրքի եւ փառամուռ նենգամիտ կղերականութեան մէջ, սակայն փրօլէթարիատն իբրեւ համերաշխ, հաւասար եւ գիտակից դասակարգ, կ'առաջանայ հսկայական քայլերով,

Խոշոր արդիւնաբերութիւնն ու քափիթալիստական ընթիւմը 19-րդ դարու սկիզբէն իր բոյնը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ դրած՝ կը հսկէ ամբողջ աշխարհի վրայ, անդադար մուտք գործելով նոր երկիրներ եւ վամփիռի նման ծծելով այդ նրկիրներու շահագործւելիք հիւթերը Այդ խոշոր արդիւնաբերութիւնը մուտք կը գործէ նաեւ այն երկիրները, ուր կ'ապրի հայ հասարակութիւնը, որու մեծ մասը, ինչպէս ուրիշ հասարակութիւններ, յը դառնան փրօլէթարիատ Օրինակ, Կովկասի մէջ, հակառակ բռնապետական ընթիւմին, կը տիրէ քափիթալիստական արդիւնաբերութիւն, եւ այնտեղ հայ փրօլէթարն իբրեւ մասն Ռուսաստանի ամբողջ փրօլէթարիատին, կազմակերպւած կռիւ կը մղէ քափիթալիստ դասակարգի եւ անոր պաշտպան պետութեան դէմ:

Տաճկաստանն այն երկիրներէն միւնն է, որու վրայ խոշոր քափիթալիզմը դեռ գլխաւորապէս գրսէն կ'իշխէ, բայց արդիւնաբերական մի քանի ճիւղեր մուտք գործելով այլ եւ այլ կնդրոններու մէջ եւ եւրոպական մի քանի արտադրութիւններն աւելի աժան եւ նպաստաւոր ըլլալով, կը քայքայեն շարունակ ներքին մանր արդիւնաբերութիւնը Մինչեւ 70-ական թւականները երկրին արդիւնաբերութիւնն եւ նահա-

պետական երկրագործութիւնն որոշ չափով բաւարարութիւն
կուտային կառավարական ծախքերը գոցելու՝ տուրքերու ձեւին
տակ՝ այնպէս որ կառավարութիւնը ստիպւեցաւ անւանական
սահմանադրութիւն մ'իսկ կնքել: Սակայն վերջին Ռուս —
թրքական պատերազմի ժամանակ, եւ նոյն իսկ անկէ առաջ,
դինւորական պէտքերով (militarism) եւ ատոր հետեւանք՝
հարկերու դրամով գանձելու սխիթէմը, որ կը պահանջէ հարըս-
տութիւն եւ քափիթալիստական արդիւնաբերութիւն՝ հակա-
սութեան մէջ մտան երկրին տնտեսական սխիթէմին հետ, որ
դեռ մանր արդիւնաբերական էր: Կառավարութիւնը պատ-
րաստ դրամ գտաւ Եւրոպայի մեծ դրամատուներէն եւ ատոր
իբրեւ հետեւանք, ստիպւեցաւ զիջողութիւններ ընել անոնց,
որպէսզի երկիրը շահագործեն եւ միւս կողմէն այդ պարտքերը
եւ ընթացիկ ծախքերը գոցելու համար, անհաշիւ հարկեր եւ
կողոպուտներ բեռնալ մանր արդիւնաբերողներու վրայ: Երկու
մեծ պատճառներ, որոնցմով վաճառականներ, հողատէր գիւղա-
ցիներ՝ սնանկացան: Հարկերով ծանրաբեռնած հողատէրերը
սկսեցին ծախել կամ անմշակ թողնել իրենց հողերը կամ մա-
րապայ դառնալ աղաներու եւ վաշխառուներու, եւ կամ արդիւ-
նաբերական կեդրոններ պանդխտել իբրեւ բանւոր: Կառավա-
րութիւնն այսպիսով ոչ միայն հակառակ հանդիսացաւ սեփա-
կանազուրկ դասակարգին, այլեւ ունեւոր խոշոր ձեռնարկող-
ներու համար, որոնք անկարող ըլլալով երկրի մէջ գործարա-
նական արդիւնաբերութիւն հաստատել, արտասահման հաս-
տատուեցան: Տաճկաստանի բնական զարգացումը խոշոր ար-
դիւնաբերութիւն կը պահանջէ, որն անխուսափելի կերպով
մուտք պիտի գործէ եւ որու հետ դասակարգային կռիւը որոշ եւ
ակնյայտ կերպարանք պիտի առնէ: Այսօր սեփականազուրկնե-
րու բազմութիւնն երկրի մէջ՝ խոշոր արդիւնաբերութեան բա-
ցակայութեան պատճառով, օտար երկիր կը գաղթէ: Տնտեսական
այդ սնանկութեան եւ ատոր հետեւանք եղող քաղաքական հալա-
ծանքի պատճառաւ, փրօլէթարացած տարրէն կը կազմուի Ամե-
րիկայի մէջ գտնւող հայ հասարակութեան սուար մեծ մասը:
Ամերիկայի Սօցիալիստ Հայ կազմակերպութեան դերն է
դաստիարակել եւ կազմակերպել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգ-

ներս քաղաքական իրաւասութեան շրջանին մէջ գտնուող հայ
բանուորները քաղաքականապէս թէ տնտեսապէս, միւս հասարա-
կութիւններու սօցիալիստական կազմակերպութիւններու հետ,
միեւնոյն գրօշի տակ հաւաքւած, ընդհանուր թշնամիին՝ քա-
փիթալիզմի դէմ կուելու եւ կործանելու զայն՝ կանգնելու
գործակցական հանրապետութիւնը, որու տակ միայն մարդիկ
պիտի կրնան վայելել ճշմարիտ ազատութիւն, հաւասարու-
թիւն եւ եղբայրութիւն:

Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ա Յ Ի

ՍՕՑԻԱԼԻՍՏ ՀԱՅ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ

ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒԻՒ

Ա. Ս. Հ. Կազմակերպութիւնն իր քաղաքական կուսին մէջ կը յարի Ամերիկայի Սօցիալիստ Կուսակցութեան (Socialist Party):

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿՈՒԻՒ

Ա. Ս. Հ. Կազմակերպութիւնը կ'ընդունի արդիւնաբերական կազմակերպութեան ձեւը (industrialism) յարմարագոյն ձեւը տնտեսական կուսի համար, բայց ինկատի ունենալով, որ այդ ձեւն իր կիրառումին մէջ ընդարձակ ծաւալ մը ստացած է բանւորներու շահերը պաշտպանելու համար, այդ պատճառաւ Ա. Ս. Հ. Կազմակերպութիւնը կ'ակնկալէ որ իւր իւրաքանչիւր անդամը իր արհեստին վերաբերեալ միութեան միանայ:

ՄԱՄՈՒԼԸ

Ա. Ս. Հ. Կազմակերպութեան մամուլը եւ հրատարակութիւնները պիտի պատկանին կազմակերպութեան:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻՆԻՄՈՒՄ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

Ա. Ս. Հ. Կազմակերպութիւնն իր քաղաքական կուսով յարած ըլլալով տեղական Սօցիալիստ Կուսակցութեան, իր մինիմում պահանջները կը նկատէ այն ամենը, որ յիշեալ մարմնի կողմէ ընդունուած է եւ որոնց գլխաւորներն են հետեւեալները. — Աշխատանքի ժամերու կարճացում, օրավարձի բարձրացում, բանւորներու պետական ապահովագրումն ամեն տե-

սակ արկածի եւ անգործութեան դէմ, ձրի եւ պարտադիր բարձրագոյն արհեստագիտական ուսում՝ չունեցողներու կառավարութեան ծախքով, մինչեւ 21 տարեկան հասակը, ամեն տեսակ երթեւեկութեան միջոցներու ժողովրդի սեփականութեան դարձումը, գործադուլ ընողներու դէմ զօրքի գործածութեան բարձումը, ինիշիէյթիւ (Initiative) եւ րէֆէրէնտումի (Referendum) հաստատումը, հաւասար երկսեռ քւէի իրաւունք, քւէարկուներու կողմէ ընտրուած եւ ընտրողներու պահանջները չներկայացնող պաշտօնեայի յետ կանչումի իրաւունք:

ՏԱՃԿԱՀԱՅ ԽՆԴԻՐԸ

Նկատելով, որ Տաճկահայ խնդրին սկզբնական ծաղումն էր լոկ ապահովութիւն մը հայ մանր եւ նորածագ խոշոր պուրժուազիայի ընդդէմ հովւական Բիւրդ եւ Չերքեզ ցեղերու, որ հայ մանրապուրժուազիայի այդ նախնական պարզ պահանջն ամփոփւած Պէրլինի 61 րդ Յօդւածով, սկիզբ դրաւ կազմւելուն Հայ ազգային ապստամբական կուսակցութիւններու երեւան գալուն մեր իրականութեան մէջ, որ այդ կուսակցութիւններու յառաջացումը վերոյիշեալ պարզ ապահովութեան պահանջի շրջանէն անցաւ զուտ ապստամբական եւ անջատողական պահանջին, դնելով 61 րդ Յօդւածը միայն որպէս նախնական պահանջ:

Նկատելով, որ այդ 61 րդ Յօդւածը ստեղծուած է եւրոպական կառավարութիւններու կողմէ իրենց աշխարհակալական եւ առեւտրական շահերու յառաջացման համար, եւ որու շարադրւած օրէն ի վեր, ծառայած է միայն Տաճիկ կառավարութիւնը տկարացնելու եւ երկրի արդիւնաբերական ու դրամական միջոցները գրաւելու, միեւնոյն ատեն պատրուակ մ'ըլլալով Տաճիկ կառավարութեան ձեռքը, միւս ժողովուրդները հայերու դէմ գրգռելու:

Նկատելով, որ՝ այսպէս կոչուած, Տաճկահայ Խնդիրը լոկ չառնան մ'է ընդհանուր հայկական խնդրի մը, այսինքն սահմանաւորուած Հայաստան մը կանգնելու պուրժուական պա-

հանջին — որպէսզի Հայ պուրժուազիան իր կառավարութիւնով դրացի մրցակիցներու դէմ պաշտպանուի, եւ որ այդ դատով դրադուող Արմէնական, Հնչակեան, Վերակազմեալ հնչ. եւ Դաշնակցական կուսակցութիւնները այդ պուրժուազիայի անջատողական ոգիով տոգորուած են, որու մասին կենդանի փաստ է այն իրողութիւնը, որ այդ կուսակցութիւններու ղեկավարներու մեծ մասը կովկասահայեր են, վասնզի կովկասահայ պուրժուազիան որ տնտեսապէս աւելի յառաջացած է, հայկական ինքնավարութեան մը պէտքը աւելի կզգայ, քան Տաճկահայը:

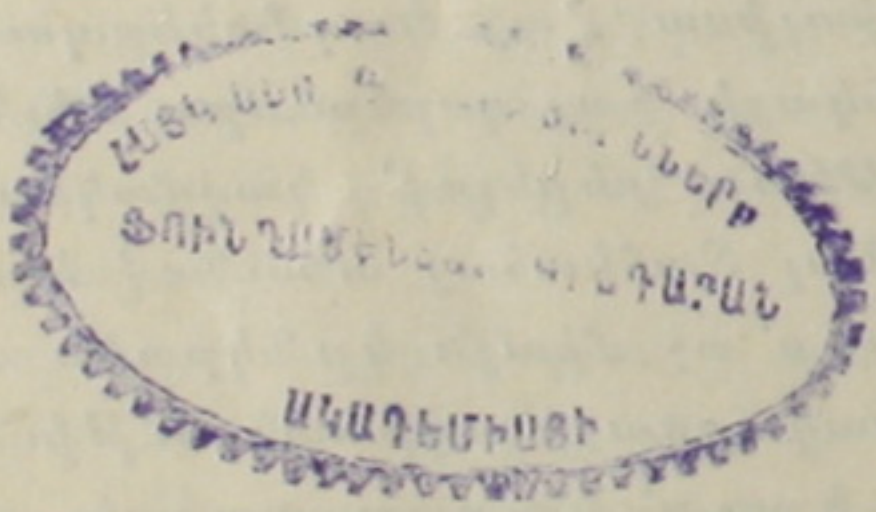
Նկատելով, որ Տաճկահայ ինքիւրը, որպէս ազգայնական խնդիր, կը պահանջէ, որ բոլոր դասակարգերն՝ առանց իրենց դասակարգային շահերու հակառակութիւնն ինկատի առնելու՝ միացած կռուին դրացի ժողովուրդներու ամեն դասակարգերու դէմ անխտիր, խնդիր մը՝ որուն յաջողութեան մէջ Հայ սեփականազուրկը շահ մը չունի, ընդհակառակը կը ծառայէ ներկայիս Տաճկաստանի ճնշուած սեփականազուրկ տարրերը բաժան բաժան ընելու եւ անոնց արիւնը թափելու ի շահ Տաճիկ բռնապետութեան, առ այդ՝

Ամերիկայի Սօցիալիստ Հայ կազմակերպութիւնը թէեւ նպատակ ունի Ամերիկայի հայ դորժաւորութիւնը իր դասակարգային գիտակցութեան բերելով՝ կազմակերպելու, բայց անտարրեր չկրնար մնալ Տաճկահայ անուէնով եղած այն շարժումներու առջեւ, որոնք ոչ միայն կը նկրտին մթագնել հայ սեփականազուրկի դասակարգային գիտակցութիւնը, այլեւ կը թափեն անոր արիւնը ի դուր՝ կը դատապարտէ ամեն շարժում, որ անջատողական է ու կը ինքսէ դորժաւորական դատին եւ սօցիալիզմի յաղթանակին, որ կրնայ ձեռք ձգուիլ բոլոր երկիրներու դորժաւորներու համերաշխ միութեամբը միայն:

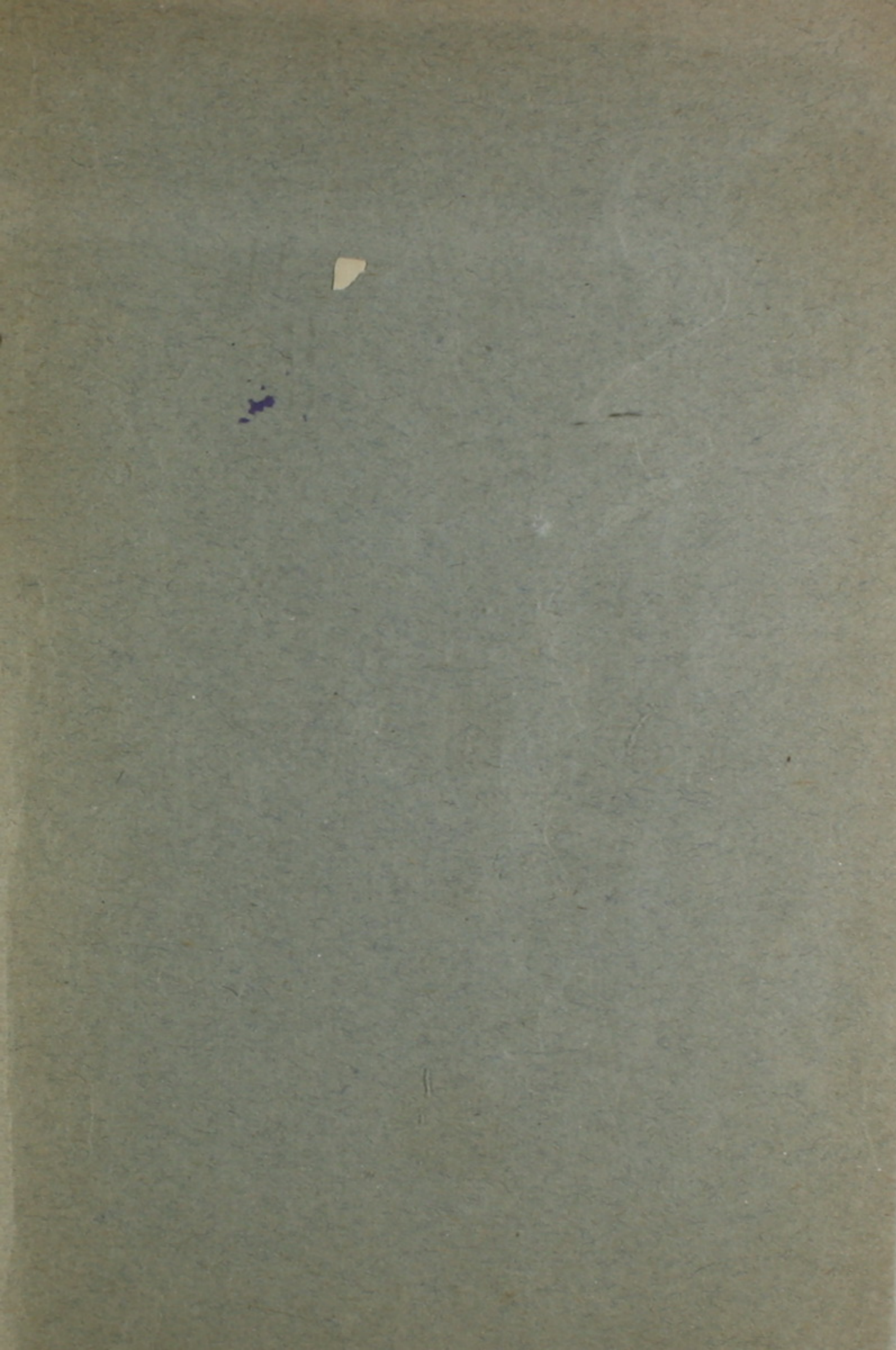
ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ամեր. Սօցիալիստ Հայ կազմակերպութիւնը կ'աջակցի Տաճկաստանի մէջ Սօցիալիստ կազմակերպութեան մը երեւան

գալուն, թողնելով զայն ազատ իր գործնէութեան մէջ, ջանա-
լով միաժամանակ փրօփականտ մղել Ամերիկայի թիւրք փրօ-
լեթարիատին մէջ, կազմակերպելով զայն որպէս դասակար-
գային շահերով կապւած ամբողջութիւն

A 57/59

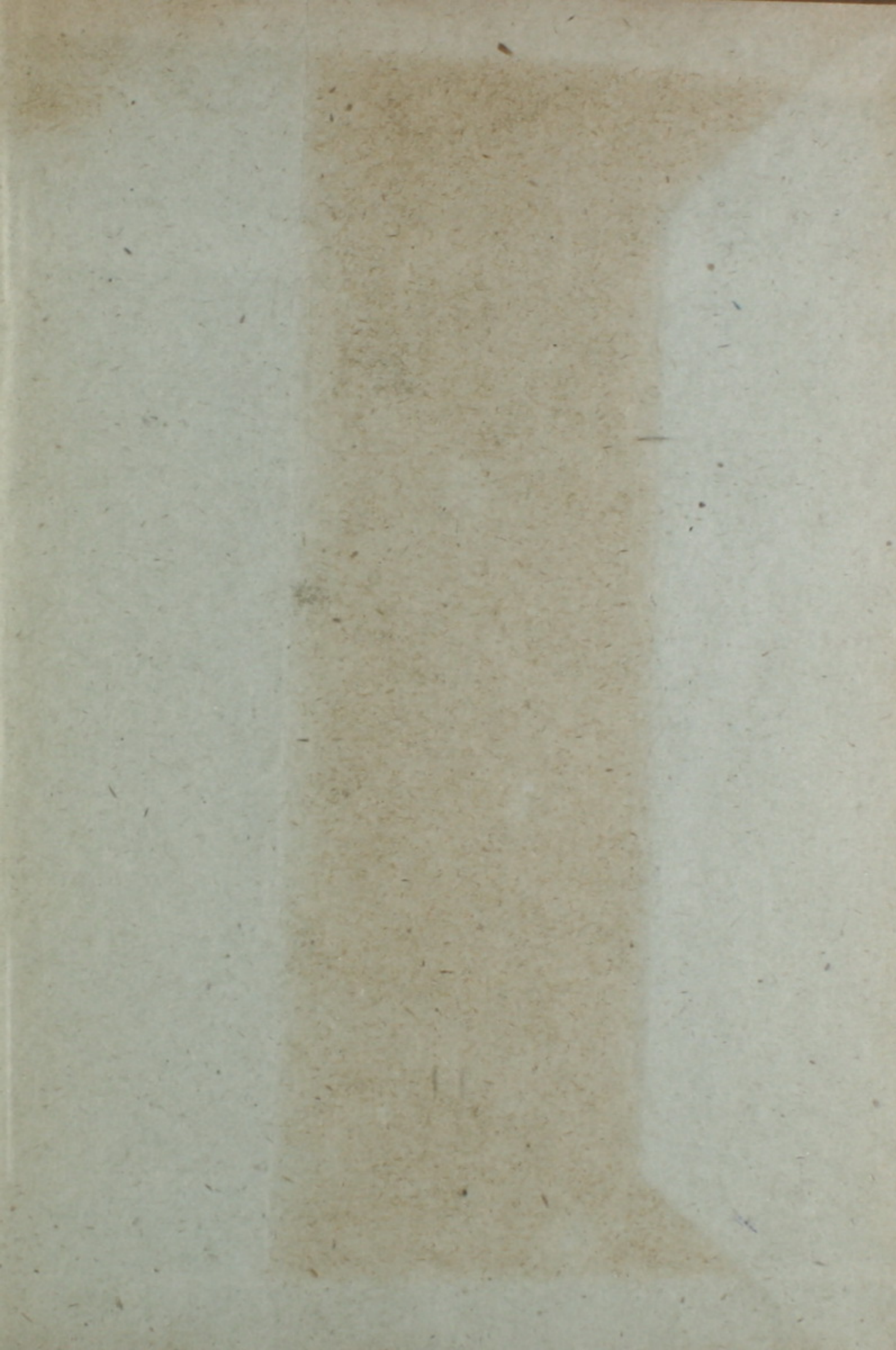

329.14 (47-92)

8-89

[996]

A ¹¹ / 57159

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220057159